

1. Abichtij s. Joh. Georgij / Diss. de Claudio felice, ad Act. xx. v. 29. 25. Wittenb.
2. ——— Diss. de summa ¹⁷³² Ecclesie vera dignitate, Wittenb. 1739.
3. ——— Diss. sistens vindictas sapientie divine circa Lapsum Adami, Wittenb. 1739.
4. ——— Diss. de Lege Sabathi, Wittenb. 1731.
5. ——— Diss. de fide Apostolorum tempore Christi in his terris degentis, Wittenb. 1735.
6. ——— Diss. de animabus Humanis post mortem Corporis vivis, Wittenb. 1735.
7. ——— Diss. de Immanuele ex Virgine nascituro, Lipsie 1717.
8. Apini s. Franc. Albf. Diss. apologica pro genuina Lutheri versione Germanica d. i. t. Paulini Romae 1717. Rostochi 1732.

a. 24.
Q. D. B. V.

26

DISSERTATIO THEOLOGICA,

De,

LAPSORVM POENITENTIA,

ex

Apocal. Cap. II. vers. 4. & 5.

quam

DIVINA OPE

Sub PRÆSIDIO

VIRI

*Maxime Reverendi, Amplissimi atque
Excellentissimi,*

DN. BALTASARIS BEBELII,

SS. Theol. Doct. ejusdemque Prof. Publ.
famigeratissimi,

*Domini Patroni ac Preceptoris sui omnà
observantia cultu prosequendo,*

In celeberrima Argentoratensium Academia
ad diem Martii

in Auditorio æstivo horis consuetis,
publice defendet

JOHANNES BENEDICTUS Mehler /
Annæberga-Misnicus, SS. Th. Studiof. & Alum. Elect.

ARGENTORATI,

Literis JOH. FRIDERICI SPOOR.

Anno 1708.

DISSERTATIO THEOLOGICA
Q. D. S. N.
27

LAPSORVM
POENITENTIA

AVCTORE
D. N. BALDASSARIS
D. N. BELLII

MAJORE REVERENDI, THEOLOGICI
EXCELSISSIMI

D. N. BALDASSARIS BELLII

PH. D. THEOL. DOCT. PUBL. ORD. PUBL.

IN THEOLOGICO

IN THEOLOGICO

IN THEOLOGICO

JOHANNES BENEDECTUS SPOR

AMBERGAE, MDCCCLXXXVIII

ARGENTORATI

APUD JOH. FRIDERICI SPOR

ANNO 1788

Q. D. B. U.

Uoniam, Bono cum DEO, constituimus nobiscum, aliquid Academica in cathedra differere, ita efflagitante Præcellente atque Eximio Domino IOH. BENED. METZLERO, Responfuro, elegimus thema de *penitentia lapsorum*, quod ista materia sit de tempore, & multa inter nos & adversarios controversa contineat; quod vero ut ex voto fiat cum nostrarum virium non sit, sed DEI, igitur illum luminum Patrem devote invocamus, ut auxilio suo nobis præsto sit, quandoquidem speremus, nos exauditum iri. Amen!

§.I. Fundamentum nostræ Dissertationis erit locus Apocalyp- ticus, ex prima, quas Cornelius a Lapide in Apoc. vocat, epistola, decretali: & quidem Cap. II. v. 4.5. qui in fontib; ita sonat: *ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην τὴν πρώτην ἀφῆκας. Μνημόνευε ἔν, πόθεν ἐκπέπλωκας, καὶ μετανοήσον, καὶ τὰ πρῶτα ἐργασθήσον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαι σοὶ τάχει, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σε ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, εἰ μὴ μετανοήσεις.* Vulgatus vertit: *Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris, & age penitentiam, & prima opera fac; sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam egeris.* Piscatoris versio hæc est: *Aber ich habe etwas wider dich/ nehmlich daß du deine erste Liebe verlassen hast. So gedencke nun/ wovon du gefallen bist/ und bekehre dich/ und thue die ersten Wercke/ wo nicht/ so werde ich bald wider dich kommen/ und deinen Leuchter wegstoßen von seinem Ort/ wo du dich nicht bekehren wirst. Sociniana: Aber ich habe wider dich/ daß du deine erste Liebe verlassen hast. So gedencke nun/ wovon du außgefallen bist/ und bekehre dich/ und thue die ersten Wercke/ wo aber nicht/ so komme ich dir bald/ und will deinen Leuchter von seinem Ort wegnehmen/ so du dich nicht bekehren wirst. Lutbero nostro ita*

vertere visum est: Uber ich habe wider dich/dasß du die erste Liebe verlässest: Bedencke wovon du gefallen bist/und thue Buße/und thue die ersten Werke/wo aber nicht / werde ich dir kömme bald / und deinen Leuchter wegstoßen von seiner stätt/wo du nicht Buße thust. Nolumus plures versiones adducere. Inter adductas est aliquod quidem discrimen, & etiam aliqua cum fontibus discrepantia, sed non tanta, ut thesi nostræ aliquid deroget, quare a scrupulosiore earum examine consulto abstinemus, & ad rem ipsam progrediemur.

§. 2. *Objectum*, ad quod Filius DEI per Johannem suum ministrum literas exarari curavit, & simul *Subiectum* agenda pœnitentiæ, est *Angelus Ephesinae Ecclesie*; sic enim expressa phrasi appellatur v. 1. Qua vero voce non intelligitur aliquis Spiritus eorum, qui a Paulo Apostolo vocantur Hebr. I. v. II. πνευματα λειτουργια εις διακονιαν αποσταλμενα δια τας μελλουσας κληρονομειν σωτηριαν. *Spiritus ministri ad ministrorum ablegati propter futuror aeternæ salutis heredes*. Nam ut illi, jam in bono confirmati, non peccant, ita nec pœnitentiam de peccatis agere possunt, id quod probe observat Augustinus, dicens: *Non Angeli, qui in caelo sunt, indigent pœnitentia*, quare cum eodem intelligimus homines; sed homines, inquit, qui sine peccato esse non possunt. Nam quia etiam *Angelus nuncius interpretatur, quicumq; aut Episcopus, aut Presbyter, aut etiam Laicus de DEO loquitur, & quoquomodo ad vitam annunciat, merito Angelus DEI dicitur*. Bene Hieronymus, explicans locum Mal. II. scribit: *Angelus, i.e. nuncius, sacerdos DEI verissime dicitur, quia DEI & hominum sequester est, ejusque ad populum nunciat voluntatem, & idcirco in sacerdotis pectore rationale est, & in rationali doctrina & veritas ponitur, ut discamus, sacerdotem doctum esse debere & præconem Dominicæ veritatis. Talis Angelus fuit Johannes Baptista a Malachia prædictus cap. III, 1. & in N. Test. exhibitus. Marc. 12. Talis & hic noster, ad quem Filius DEI per Johannem rescripsit, vid. 2. Cor. V, 20, Apparet autem exinde, quod etiam Ecclesie ministri, licet essent Episcopi & summi, nihilominus sint reprehendendi, ubi ab officio suo recedunt, & secus quam par est faciunt. Id quod ipsum Canonicum jus jubet. Loca, ut & scripturæ dicta Jes. LV, 10. Ezech. XXXIII, 6. Jer. IV, 9. &c. citat noster Hoë, Comm. in Apoc. f. m. 77. §. XIV.*

§. 3. Quæ

§. 3. Quis vero fuerit iste Angelus, quaeritur: Veteres communiter intellexerunt *Timotheum*; sic enim refert Lyranus: *Dicunt autem expositores communiter, quod iste fuit Timotheus, Pauli discipulus, quem constituit Episcopum Ephesinae Ecclesiae*. Et remittit lectorem ad praedicta ad 1. Tim. I. verba ejus erant haec: *sciendum quod apostolus ordinavit Timotheum & Episcopum Ecclesiae, & ideo in hac epistola instruit eum de iis quae pertinent ad episcopi officium*. Idem dixerat in Commentario ad Apocalypsis locum citatum, quod *beatus Johannes fuerit super omnes Episcopos Asiae, cujus Ecclesias fundavit & rexerit*; idque ex Catalogo Hieronymi. Confirmari potest ex Eusebio, qui scribit: *Τιμόθεος γε μὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ κληρονομίας ἰσοπέτατος πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληθένας*. i. e. *Ex his Timotheus quidem Ephesinae Ecclesiae Episcopatum primus accepisse dicitur*. Quod quidem libenter dederimus (sicut & illud, quod etiam Onesimus ejusdem Ecclesiae pastor fuerit; quod ex Epistola Ignatii ad ipsum idem Eusebius probat.) Nam 2. Tim. IV. haec habetur subscriptio: *Ad Timotheum altera τῶ ἐπιστολῶν ἐκκλησιαστικῶν πρῶτον ἐπισκοπῶν χειροτονήσασα, primam Ephesiorum Ecclesiae ordinatum Episcopum &c.* & 1. Tim. I, 3. scripserat: *Quemadmodum rogavi Te, ut remaneres Ephesi, cum proficiscerer in Macedoniam, ita facito*. Ubi itidem *Ephesi* mentionem facit autor, quod nempe ibidem locorum remanere rogaverit Timotheum; idque factum esse potuit. Sicut autem de hoc nemo adeo dubitaverit, id tamen adhuc quaeritur, an ad eum ipsum Johannis epistola fuerit exarata? Certe nostro B. D. D. Hoë, *non est verisimile ad hunc exarata esse epistolam*, quod certum esset, si constaret, quod alii dicunt, & Paræus in comment. h. l. refert: *Timotheum, priusquam Johannes relegaretur in Pathnum, martyrio coronatum fuisse*, unde nec huic verisimile videtur, *Timotheum illum, cujus tam eximiae laudes epistolis Paulinis continentur, tantae censuræ subjacuisse*. Putat autem omissionem primæ caritatis, & casum flebilem, de quibus ad ipsum scripserat Johannes: *Quamvis absconum non sit, viros etiam præstantes, ut fuit Timotheus, in peccata labi: si fuit Timotheus, iterum scribit Paræus, quod contra Lyræam, Riberam, Pererium contendit Alcasar, exemplum est regula: quandoq; bonus dormiat Homerus*. ut proinde non concludat argumentum Cor-

L. III. Hist. c. 4.

I. c. c. 26.

nelli a Lapide: verum quis credat hac de Timotheo? Praesertim cum hic ejus patientiae Zelus & illustria opera non tantum praeferita, sed & praesentia commendentur? f. 37. D. Ribera quoque aliam Lyrano, & aliam Alcasari sententiam tribuit, scribens: Lyranus ait, expositores dicere communiter, hunc Episcopum Ephesi esse Timotheum comitem & discipulum Pauli. Quae vero veterum sententia displicet, Riberae, sane, enim scribit, praeterquam quod indignum videtur, eam negligentiae & peccati notam inurere tanto martyri, & dilecto Pauli discipulo, tempora non conveniunt: Nam eum quidam sub Nerone martyrio coronatum fuisse tradunt, multo antequam Apostolus (nempe Johannes) regeretur in Patrum, aut certe, si verum est, quod Simeon Metaphrastes scribit in ejus vita, dum Apostolus erat in exilio, Timotheus egregia pro pietate certans, martyrii coronam accepit: Quomodo ergo in eum dici poterat: Habeo adversum Te, quod charitatem tuam primam reliquisti, & quae sequuntur? Denique Lyranus ipse postea in illud: Movebo candelabrum tuum &c. negat, hunc fuisse sanctum Timotheum. Quod argumentum habet ex Chronologia. Repudiat Cornelius a Lapide, fautor contrariae sententiae. Nam hoc tempore, inquit, non alius fuit Episcopus Ephesi, quam S. Timotheus. Nam S. Paulus scripsit Epistolam ad Timotheum, quasi ad Episcopum Ephesi, anno Christi LVII. Haec autem scripsit Joannis anno Christi XCVII. Timotheus vero obiit Episcopus Ephesi anno Christi CLX. qui fuit decimus Trajani. Tunc enim successit ei in Episcopatu Ephesino Onesimus, quem Philemoni scribens, commendat S. Paulus. Unde eodem anno Christi CLX. scribens ad Ephesios S. Ignatius, post Timotheum meminit Onesimi, tanquam jam recentis eorum Episcopi. Errant ergo, qui ex Metaphraste contendunt, Timotheum ante haec tempora sub Domitiano occisum esse. Nam post haec tempora S. Dionysius Areopagita plerosque suos libros scripsit, & inscripsit huic Timotheo. Ad argumentum Riberae respondebo v. 4. In contrarium verba Lyrani sunt haec: illi, qui dicunt, quod Timotheus hic intelligitur Ephesi Ecclesiae, moventur ex hoc, circa illa tempora nullus eo excellentior invenitur rexisse Ecclesiam: At hoc magis movet ad oppositum, quod tempore Praefati excellentioris minus contingunt defectus in Ecclesia
sibi

sibi commissa : propter quod salvo meliori iudicio magis videretur, quod fuerit alius a Sancto Timotheo. Noster Dn. D. Hoë, superioribus subjungit scribens : Quia Johannes ad alium jam scribit, sequitur, quod vivus successorem habuerit, propter exilium, in quod a Domitiano deportatus fuit. Quis autem ille successor fuerit, non ita manifeste constat. Polycrates adversus victorem, Ecclesie Romanæ Episcopum, scribens, gloriatur, se octavam ex septem per ordinem Ephesinæ Ecclesie Episcopis natum, ejusdem Ecclesie Episcopum esse. Euseb. L.V.c.24. Egnatius (forte Ignatius) Antiochenus Episcopus laudat in quadam Epistola Onesimum, eumque Ecclesie Ephesinæ Episcopum vocat. Addit, quod & nobis placet, Sed parum refert, etsi nomen ignoramus : sufficit, quod Ephesi illum fuisse Episcopum percipimus, ad quem Epistola illa prima exaratur. Si Spiritus S. voluisset ipsius nos nomen nosse addidisset.

§. 4. Majoris momenti res est de eo, solus ne ille Episcopus intelligatur, an vero præter ipsum etiam Ecclesia Ephesina? Posterior hoc affirmamus, eo quod comminatio : *Et movebo candelabrum tuum de loco suo*, attineat non ipsum solum, sed etiam Ecclesiam, quæ vero pœnas dare non posset delicti, ad solum Episcopum pertinentis : Et licet regetur, ad unum solum Episcopum dirigi literas, earumque verba, tamen etiam alibi ejusmodi *ἐκ τῶν ἐκείνων* est numerorum. Hoc ipso. Cap. II. v. 10. leguntur hæc verba : *Nibil horum timeas, quæ passurus es* (quæ verba unum respiciunt Episcopum) & tamen sequitur : *Ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis afflictionem dierum decem.* Quibus verbis plures putat. Sic v. 19. ad Thyatirenses perscribens, variat itidem in numeris. Nam ait : *Vobis autem dico, & reliquis, qui sunt Thyatiris, quicumque non habent doctrinam hanc &c.* Sic plures putat, & tamen antea solum Episcopum nominarat. E. non unus solum, sed plures sunt. Et sequimur sententiam B. Dn. D. Hoë, in scrupulo ad h. l. Et hodierni Concionatoris primarii in aula Saxonica, Dn. D. Johannis Andreæ Lucii, Patroni, atque Fautoris nostri plurimum colendi, in Comment. ad Apoc. l. cit. fol. 137. Nec non Dn. D. Cluverii, Comm. h. l. qui *alias* quoque rationes addit. Nec nobis displicet sententia Cornelli a Lapide, scribentis : *Hinc incipit epistola Christi ad Episcopum Ephesinum, & sub ejus persona ad quemvis pastorem & Prelatum. Imo ad quemcumque*

fide.

fidelem qui in Christo charitatis ardore refrigit. Possit & illud quaeri: an hic Episcopus antea fuerit baptizatus & fidelis? nisi cuivis id obvium esset, qui consideraret, quod incongruum esset aliquem baptizare alium, (quod officium Episcoporum est) & ipsum non esse baptizatum; & dici non posse, cecidisse, nisi qui antea steterit: quare utrumque affirmamus.

S. 5. Subjecti hujus vitium fuit: Charitatis primæ relinquo. Quæ fuerit illa charitas? quaeritur. Sunt, qui putant, esse solum illum laudabilem affectum, quo complectimur proximum, & pertinet ad secundam Decalogi Tabulam: nominatim de sola erga egenos beneficentia intelligi Andreas Casarensis; & Arethas putant. Hugo Cardinalis censet, Episcopum istum remisisse de suo concionandi ardore, cum vivisset, sese apud auditores nihil proficere: Blasius Viegas existimat, hunc Episcopum non amisisse charitatem, sed solum de charitatis fervore non nihil remisisse; idque vult probare ex textu, quod dicat se reliquisse charitatem primam; & paulo inferius: *prima opera jubetur facere, ex qua argumentatur Richardus de Sancto Victore, hunc Episcopum, in gratia quidem accepta persistisse, sed nimis secure vixisse, quædamque officianter egisse; itaque a culmine perfectionis ad inferiorem virtutis gradum per incuriam delapsum fuisse, pro qua sententia laudat Aretham, Joachimum, Lyranum, Pannonium, Hugonem Cardinalem, & Dionysium Carthusianum. Ambrosius, vel quisquis autor est, commentarii in Apocalypsin, generatim intelligit de tempore in bonis operibus; Cornelius a Lapide in eadem sententia est, & dicit, peccatum ejus fuisse non lethale sed veniale: postquam prolixè dixisset, quod illud fuerit. Non displicet hæc sententia Paræo, qui itidem intelligit solum de gradibus, non vero de ipsa charitatem; de ambitione præsertim, & avaritia, solennibus Episcoporum vitis; observandum, inquit, primo etiam bonos in multis descere, stimulis egere, reprehensiones mereri, quando vel affectu bono sunt remissi, vel curis seculi, cupiditate honorum & opum superantur &c. Et paulo post: secundo observa, duo fere vitia Episcopis inimica, magis que cavenda esse, ambitionem & avaritiam &c. Illustrat exemplo discipulorum Christi de primatu contendentium; maxime id contendit in sequentibus; ubi negat, vere sanctos fide & charitate penitus excidere posse.*

§. 6.

Nostra sententia Ephesinus Episcopus defecit non solum ab una charitatis specie, sive actu, sed etiam a tota illa egregia virtute, cum ea, quæ DEUM, tum ea, quæ proximum complectitur; & consequenter ab omnibus ejus connexis & consequentibus quæ sunt gravissima peccata. Neque solum a gradu eminentione aliquo, salva re ipsa, sed etiam ab ipsa virtute. Et iterum sequimur hac in parte sententiam Dn. D. Lucii, qui Comm. in h. l. scribit: Durch diese Liebe wird nicht allein verstanden die Liebe gegen die Armen und Exulanten, als da sind Almosen / und andere Werke der Barmherzigkeit / sondern auch zugleich die ganze Christliche Liebe, und was zu derselben gehöret / nemlich die Liebe gegen Gott / und des Nächsten / welche ist die Mutter und Königin aller Tugenden / und die Quell aller guten Werke. Gal. V. 6. 1. Cor. XIII. 1. sqq. &c. Et probamus hanc nostram sententiam ab ipsius textus litera. Nam Apostolus ait (1.) τὴν ἀγάπην, charitatem ipsam, non vero charitatis aliquem vel gradum, vel speciem solam. Deinde (2.) dicit ἀφῆρας, reliquisti, quod proprie notat derelictionem, non remissionem, ut Christum reliquit Satanas Matth. IV. 11. Filii Zebedei navem, retia & parentem, vers. 22. & nos petimus, ut DEUS remittat nobis nostra peccata, C. VI. 12. & vult nos proximo sua quoque remittere v. 15. &c. (3.) ἐκπέπρωκας, excidisti, ait. Quæ vox iterum totalem defectum denotat, uti Marc. XIII. 25. de stellis decidentibus, Act. XII. 7. de catenis de manibus Petri decidentibus, de flore excidente. Paulus 1. Cor. XIII. 8. ait, charitas sive ἐκπέπρωκας non excidit, ita scilicet, ut charitas vera maneat, ubi ergo excidit, desinit esse charitas, & cum charitate fides, quæ per charitatem est ἐσπευσμένη operosa Gal. V. 6. (4.) Penitentiam requirit, & eam quidem per quam recipiatur gratia, quæ vero iterum non de gradibus remissioribus sit, quam de re ipsa, intelligenda. Quare probamus sententiam nostri Cluveri: Non id solum

B

ob-

observari velim cum Paræo etiam bonos in multis deficere,
stimulis egere, reprehensiones mereri; sed illud etiam Pa-
ræo, ejusque focis inimicum, vere renatos, seu, ut Divus
Petrus loquitur. τῆς ὕλης ἀποφυγόντας ἐν πλάνῃ ἀναστρε-
φόμενος καὶ τὰ μιάσματα ἔκτισμος, qualis erat hic Ange-
lus, tam eximie ab ipso DEI Filio collaudatus, posse pecca-
re, & labi mortaliter, adeo ut nisi poenitentiam agant, gratia
DEI finaliter excidant. Talem enim fuisse hunc Angeli E-
phesini lapsum e vers. 5. perspicuum est.

§. 7.

Neque obstat (1.) vocabulum τὴν πρώτην. Nam ordi-
nis illud est non gradus, si vim vocis respicias. Contingit
quidem aliquando, ut quod primum est, etiam sit intensus,
sed id neque semper est, neque vi vocis est. Facilius id qui-
dem dixerit aliquis istorum, quod Petrus vocetur πρώτη, &
primus, Matth. X, 2. & elicere vellet, etiam qualitate & ex-
cellentia alios antecedere; sed nemo Paræus talem conse-
quentiam admisit. Neque (2.) quod etiam Pii, in specie
Episcopi, fiant grati pietatis, vel diligentia & laboris, remis-
siores; Nam quaestio est; utrum h. l. talis solummodo re-
missio sit intelligenda? quod nos negamus. neque licet ab u-
no loco ad alterum argumentari, ubi paritatem parallelam
non videmus.

§. 8.

Effectus derelictionis istius est excidium, ut sic loquar.
Nam ait: ἐκπέπληκας; in qua voce notandus est terminus,
unde, qui expresse ponitur: πρόθεν; Quaritur igitur, quid-
nam illud sit, unde Episcopus exciderat? Respondemus
(1.) unde charitas nascitur, quæ vero nascitur ex gratia DEI,
per quam homo afficitur beneficiis divinis, quæ in ipso pro-
ducunt amorem filialem erga parentem tam beneficum, &
fratres fororesq; suas Spirituales; ut adeo, qui relinquit chari-
tem, excidat etiam ex gratia apud DEUM, nec amplius apud
istam sit gratus. (2.) ex vera fide, tranquillitate conscientia,

Et spirituali gaudio: quæ nascuntur ex illa gratia, ejusque beneficium, Apostoli vox est: justificati ex fide pacem habemus ad DEUM per Dominum nostrum JESUM Christum, Rom. V, 1. quare, qui excidit charitate, excidit etiam fide, & fidei sive adjunctis, sive effectis. (3.) *ex jure ad vitam æternam, ejusdemque aliquando hereditate*. Fides est per charitatem efficax atque operosa: quare qui deficit in charitate deficit etiam in fide; sublato consequente necessario tollitur etiam antecedens: Et ubi respiratio aliqua non est in corpore, ibidem nec animam esse censetur: charitas antecedens est vitæ æternæ, & nota salvandorum qui scilicet per opera charitatis suam fidem aliis comprobaverunt. Judex vivorum & mortuorum dicit aliquando collocatis ad sinistram: Esurivi, nec mihi dedistis quod ederem, & sitivi, neque dedistis quod biberem &c. quare, ite in ignem æternum, præparatum diabolo & ejus Angelis, Matth. XXV.

§. 9.

Displicent hæc *Paræ*; Nam sugillat nostrum hic peritum argumentum, & sequelam aliquam pro Pontificis hinc facit, si quidem hinc constaret, aliquem gratia prorsus posse excidere. En ipsius verba: *Hinc sequi videtur, etiam vere sanctos, fide & charitate penitus posse excidere, & perire*. Solum etiam hinc colligi, cum charitate tam bonus Episcopus exciderit, incertam igitur esse gratiam, incertam fidem, incertam justificationem, incertam perseverantiam, incertam salutem: semper igitur de gratia, fide, justificatione, perseverantia, salute formidandum, dubitandum. Quod profecto ita se haberet, si verum esset, istum penitus excidisse: neque possunt ulla specie certitudinem fidei, gratia & salutis sue tueri, qui certitudinem perseverantia sua indubium revocant. Hæc ille, puniens nos Evangelicos.

§. 10.

Expendamus isthæc paulisper, & quidem (1.) non solum *videtur* huic sequi possibilitas labendi, excidendi & periculi, sed etiam *revera* sequitur uti §. 6. & 8. ostensum; neque negare potest potentiam rei, qui actum ipsum secundum concedere cogitur. 1. Tim. I, 19. 20. notantur Hymeneus & Philetus, inter alios, qui fidem & bonam conscientiam a sese repulerint, & fidei naufragium fecerint. Non potest quis repellere, nisi quod habet, vel habere posset, aut naufragium facere, nisi compos *travi & mercium*, quare nec fidei naufragium facere potuissent illi, nisi habuissent eam. Rom. XI. *ii* dicuntur Judæi *cecidisse* (*ἐκείρισαν*) quare antea *stetisse* eos necesse est; Dicuntur illi ipsi *confracti* esse (*ἐξέχλασθησαν*) E. antea erant integri, & arbori mysticæ inferti; Idem cauet v. 20. aliis, qui per fidem stent, ut videant, *ne cadant*, aut *confringantur*. qua admonitione opus non fuisset, si semel stantes non possent cadere, & omnino excidere, ut non opus est Angelos in bono jam confirmatos, monere, ne peccando a DEO desciscant, & a statu gratiæ in statum iræ transferantur.

§. 11.

(2.) Non omne *possibile* (nam de hoc nunc loquimur) infert *incertitudinem*; possibile est, ut vita nostra per mortem tollatur, non tamen ideo incerta illa est. Certe novi me vivere, etsi nesciam, quo usque mea vita sit duratura; ita certo novi, ex sensu fidei, & fidei fructuum, bonorum operum, quod sim in gratia DEI; ut enim impossibile est sine fide DEO placere. Hebr. XI, 6. ita impossibile est cum fide DEO displicere, quia fides apprehendit eum, per & propter quem DEO placemus, nempe Christum; qui est unde omnes ex plenitudine ejus accipimus gratiam pro gratia. Joh. I, 16. Etsi nesciam, quantum ex me est, an in illa gratia apud DEUM, sim perseveraturus. Dico *quantum ex me est*. Nam in certitudine

dine nostræ vel gratiæ, vel salutis non possumus niti nostris vel operibus, vel meritis, vel aliqua dignitate activa; sed fundamentum debemus quarere in gratia DEI Patris, quæ nunquam nobis denegatur vel aufertur, nisi id nostrismet peccatis fuerimus meriti; sed nec peccatis nos ex aliqua sua voluntate facit obnoxios, ut Diabolus mundus & carnos tentant & vincunt; Nititur præterea etiam merito Christi, qui de suo fecit & passus est, quæ nos debebamus, & eadem nobis imputat per solam fidem. Rom. III, 24. sqq. Insuper universali gratia Spiritus Sancti, qui ut omnes ex æquo vult salvos, voluntate antecedente, ita etiam salutis media, verbum & sacramenta, efficaci mensura & gratia admittitur, & quantum in sese est, nihil omittit quod hominem salvare possit.

§. 12.

Inter formidinem & dubitationem anxiam, & inter certitudinem absolutam, verius securitatem carnalem, est aliqua tertia, nempe certitudo *ordinata*, quæ includit media, divinitus ordinata, & ex illis mediis habet aliquam fiduciam, quæ durat donec illa media fuerint, nec sibi metuit a divina aliqua absoluta voluntate, vel odio, vel impotentia, vel alio aliquo malo, quod sua ipse improbitate non irritaverit, sic medium tenemus inter duo extrema, & salutem nostram operamur cum timore & tremore, Phil. II. v. 12.

§. 13.

Pergit Pareus, & laudat *Riberam* & *Alcafarem*, quod *mitigarint dictum*, dicentes: *non omnino charitatem hanc amississe, qui tanta cum Christo etiam tum perferebat, sed multum de illius fervore remississe.* Sed mitigandum non est, quod Spiritus S. dixit rigide, ut hoc dixit, quod Episcopus Ephesinus *reliquerit*, quod *exciderit*, quod *penitentiam* agere debeat, quod in periculo esset *ablationis candelabri*; quarum *vocum* Emphasis certe non patitur aliquam *mitigatio-*

tionem. Quod tum perferebat, non dicit textus, certe non cogit, id tum factum fuisse. Nam dicit ἐλάσασας, portasti; quæ etiam præteriti potest esse significatio; Et esto, tum portasse, nihil tamen inde pro fide ipsius, & bonis operibus concludetur: quia dona administrantia, ut erat ille Zelus, etiam in irrogenitis esse possunt. ut ex Matth. VII, 22, Rom. X, 2. &c. colligere est.

S. 14.

Idem rem ita declarat. Sed utinam probasset! Nam hoc opus est, non isto, re clara satis. Sed audiamus declarationem: *Sancti*, inquit, *sibi relicti*, fide, charitate, reverentia & salute nimium possunt excidere. Concedimus ultro, neque de hoc est quaestio. Si quidem sole cause proxime, mutabilitas liberi arbitrii, imbecillitas vivium humanarum, astutia & potentia Satana, scandala mundi &c. spectentur. Quid enim adversus hoc valeat humana Sanctorum infirmitas, a quibus nihil humani alienum est, quamdiu carnem circumferunt? Verissima hæc sunt, & probantur ex locis allegatis Rom. XI, 20. Matth. XXVI, 41. I. Cor. X, 12. I. Pet. V, 8. nisi quod illa dicta contra lapsum caveant etiam illis, qui gratiam DEI jam habebant & stabant fide, & Spiritu valebant, & a Satana sibi cavere poterant; adeoque confirmant nostram sententiam de possibilitate labendi etiam eorum, qui revera stant, & apud DEUM sunt gratiosi. *Sanctos in actibus fidei & charitatis sæpe languescere*, nobis non sufficit dici & dari. Nam hic languor stare potest cum fide justificante; sicut nec gradu deficere, quod itidem largiter Pareus, sufficit; Nam & fessi deficiunt, ut Israëlita in deserto, qui tamen adhuc erant vivi; Nisi deficere idem sit, quod ἀπέναντον, ut flos deficit, si amittitur, flaccescit, & plane emoritur; Spiritus Sanctus tum maxime contristatur, cum ejicitur & cedere cogitur, quod sit apud eos, qui τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνδύσαντο. Spiritum gratiae contumelia affecerunt Hebr. X, 29. Sicut & conscientia bona in

ma-

malis actibus plane amittitur. Si mali isti actus expellant Spiritum Sanctum, & salute æterna hominem privant. 1. Cor. VI, 9. 10. Gal. V, 19. 20. 21.

S. 15.

Videt Pareus, hæc hæctenus a sese dicta statum controversiæ inter nos & adversarios non ferire, quare proprius ad rem concedit, de qua quæstio sit, nempe *de immutabili DEI proposito de electis servandis*, quod propositum ille cum suis facit *absolutum*, ita ut DEUS nullo motu præviso Christi merito, & fide perseverante apprehenso, & servato, constituerit secum aliquos hominum eligere, quos in tempore serio vocatos, efficaciter convertos, potenter servatos, aliquando salvaret; Huic decreto subordinat *efficacissimam Christi intercessionem pro electorum fide, perseverantia & salute*: quam vero intelligit efficacissimam non solum in eventu, sed etiam in *se*, adeo, ut per ipsum, intercessio Christi pro reprobis in *se* non sit seria vel efficax; sicut est pro electis, quandoquidem DEUS hos velit salvare, istos non itidem. Non vero intercessionem *solum* voluit, vel debuit dicere, sed etiam *meritum*, per quod, quantum in *se* est, omne genus hominum *efficaciter* salvavit. Est enim Salvator omnium hominum, maxime fidelium. 1. Tim. IV, 10. Et vult omnes salvari, & ad agnitionem veritatis pervenire. cap. II, 4. qui & pro omnibus redimendis sese dedit, vers. 6. & id pretiose. 1. Petr. I, 19. adeoque qui hoc sanguine non salvatur, culpam imputet, non sanguini, per quem est sanctificatus. Hebr. X, 29. Sed sibi ipsi, qui pedibus Filium DEI calcavit, & sanguinem novi fœderis profanavit, & Spiritum Sanctum contumelia affecerit. Subordinat porro & *Dei virtutem, qua electi in fide ad finem usque custodiuntur*, quod quidem verum est. Nam id 1. Petr. I, 5. loco allegato extat; Illam vero DEI virtutem esse *absolutam & irresistibilem*, de quo quæstio est, & illi affirmant, id vero Petrus neque allegato, neque alio loco, neque tota scriptura uspiam dicit.

Quæ

Quare negamus, quod ille contendit: *non posse electos fideles penitus & finaliter, fidei & charitatis habitu & actu ita excidere, ut hostes DEI evadant & pereant.*

§. 16.

Audiamus autem dicta scripturæ, quæ pro hac sua sententia stabilienda profert. Putat autem ille *Scripturam* §. *perspicue & constanter* id docere: quod nos non statujimus, credentes, quod scriptura sacra tale quid nequidem doceat, nedum ut *perspicue & constanter*. Quid enim illa dat? *Qui ex Deo genitus est, non peccat*, allegat ex I. Joh. III, 9. & explicat, nempe *totâ voluntate, & ad mortem*, & addit reliqua Apostoli. ac ne potest quidem, quia semen DEI manet in eo. Sed non animadvertit bonus vir, quod Johannes loquatur de pio in sensu *composito*, quod ajunt Philosophi, considerato, quo sensu utique non potest peccare ad mortem, quia fides, quæ stare potest cum peccatis infirmitatis, prohibet per Christi meritum, a sese apprehensum, veluti antidotum, quo minus peccanti suum peccatum imputetur ad mortem. Rom. V, 1. Nam in sensu *diviso* potest ita peccare, ut peccavit David, adulter & homicida, & propterea vocatur *vir mortis*. 2 Sam. XII, 7. quæ poena cuiusvis, quicumque fuerit, talia designanti, dictata est. I. Cor. VI, 9. 10. Gal. V, 19. 20. Imo Johannes ipse dicit, si dixerimus, quod peccatum non habemus, (I. Joh. I, 8.) mendaces nos esse; cujus omnis peccati stipendium mors est. Rom. VI, 23.

§. 17.

Nec majoris efficacæ est dictum porro allegatum Matth. XXIV, 24. *impossibile est, in errorem (damnablem & finaliter, ita ille addit, & dicta explicare vult) seduci electos*. Nam hoc quoque dictum non probat, quod in controversia est; in qua est: An ex immutabili DEI decreto salvandi electos, (ut §. 15. explicatum est) electi non possint seduci? Quod Pareus affirmat, nos negamus, dicentes, quod electi

Si non possint seduci, scilicet finaliter, idque necessitatis consequentia, & hypothetica, non vero consequentis, & causa alicujus antecedentis divina esse; esse infallibilem eventum, qui DEUM infallibiliter præcium fugere non possit; Non vero immutabilem, a parte ante, effectum. Quod Deus præcivit, & supposita scientia decrevit, id infallibiliter futurum est; etsi causæ, in se & sensu diviso, sint fallibiles, & mutabiles.

§. 18.

Porro allegat pro sese verba Christi Joh. X, 23. *Oves meas nemo rapiet ex manu mea*: Et ego do eis vitam æternam; item verba ejusdem ad Petrum Luc. XXII, 32. *Ego rogavi pro Te, ne deficiat fides tua*; ex Jer. XLII, 20. verba DEI: *Dabo timorem meum in corda eorum, ut non recedant a me*, cum explicatione Augustini: *ut mihi perseveranter adhererent*. Verba Pfaltis Pl. CXXV, 1. *qui confidunt in Domino, stant immoti, ut mons Zion*; ex Matt. VII, 25. *edificari super petram, non corrunt*. Pl. XXXVII, 24. ubi David scribit: *Iustus si ceciderit non colliditur, quia Dominus supponit manum*. Claudis verbis Petri: *Qui virtute DEI custodimini per fidem ad salutem, que parata est patreseri &c.* 1. Pet. I, 5.

§. 19.

In compendio & simul hæc allegare volumus, quia breviter ad ea responderi potest. Ad (1.) non est quaestio, an sint quædam Christi oves, quas nemo ex ejus manu rapiet? Quod concedimus, qui scimus esse, qui in fide semel accepta perseverant, & in ea beate moriuntur; hos certe nulla Diaboli vis, vel mundi potentis ex manu DEI rapiet; sed quaestio est: annon rapere potuissent, si oves istæ ex manibus Christi per spontanea peccata sese posuissent? Dat illis Christus vitam æternam, sed supposita ipsorum fide, cujus vita æterna finis est. 1. Pet. I, 9. Ad (2.) rogavit Christus pro Petro, ne recideret ipse fides finaliter; nec conti-

C

git?

git, non ex aliqua DEI *absoluta* voluntate, & intercessione Christi profus *irresistibiliter* efficaci, sed ex *penitentia*, quam Petrus egit, cum Christus ipsum respexisset, & ille istum magistri sui respectum veluti organum in se operari permisisset. Ad (3.) divinus utique fuit timor, & inde fuit etiam virtus manendi cum seu apud DEUM; inde idem fuit etiam perseverans eorundem adhaesio; sed quaestio est, an ex absoluto quodam decreto, & *irresistibili* influxu inde? non autem an ex DEO, & non ex hominibus virtus illa & efficacia fuerit? Ad (4.) Itidem non est quaestio, an fideles, in sensu composito considerati, de facto in Domino stent immoti, ut mons Zion? quod illud dictum dicit & nos concedimus; sed an *absolute* sint immobiles, & stent, quicquid etiam egerint? quod negamus. Nam habemus, proh dolor! multos, qui de loco moti fuerunt, uti ex 1. Tim. I. 19. 20. paulo ante ostendimus. Ad (5.) eadem responsio quadrat. Nam describit, quid sint illi, qui per fidem in Jesum Christum fundati, & exstructi sunt; non vero quid *possint* esse? Et annon petram istam deferere possint? Ad (6.) ultimum dictum jam responsum est.

§. 20.

Doctrina nostra, de possibilitate labendi, non est *Pelagiana Sanctorum Apostasia a fide*; qui nunquam legi, Pelagianos olim propterea fuisse reprehensos, aut haereticos postulatos a quoquam, quod statuerint, aliquem sanctum, fide divina & vera praeditum, posse a fide deficere & damnari; Legi potius, ipsos naturae viribus, vel certe hominum, gratia DEI praeventorum, operibus aeternam salutem adscripsisse. viderit igitur, ubi legerit Pareus isthaec & desinat Evangelicis Pelagianismum attribuere. Convellant isthaec Tridentinam deceptionis formidinem atque dubitationem de gratia & salute; quod ille dicit, per nos licet; Nam eam ipsam Pontificiorum sententiam improbamus; Non confirmare autem perseverantiam sanctorum, ut quidem Calvinia-

niani eam statuunt, statuimus. *Gratiam DEI & eventum* confirmant, non autem gratiam *absolutam* & necessariam & irresistibilem *effectum*; qui est status controversiæ inter nos & istos.

§. 21.

Sed redeamus ad textum, in quo occurrit *remedium*, (quandoquidem DEUS neminem vult perire, sed omnes ad Pœnitentiam converti 2. Pet. III. 9. & vivere. Ezech. XXXIII, II.) quod Christus per Johannem suum lapsu suppeditat, nempe μετανοίαν, *pœnitentiam*. Nam jubet ipsum μετανοεῖν, *pœnitentiam agere*, seu *resipiscere*. Μετανοεῖν significat aliam mentem, quam prior fuit, & ejus mutationem. Hebræi vocant תשובה q. d. *reversionem* vid. Jer. III, 13. XXXI, 21. eo quod mens peccando a vera via; quæ est verbum DEI, digrediat, pœnitendo autem ad eam, fide redeunte, revertatur, id quod fit in animo. Quare nota, quod aliud sit mentis *actus internus & elicitus*, aliud istius *actus signa* atque *indicia*, *externis* motibus & gestibus veluti *imperata*. Hæc non sunt, nisi *μετάνοιας* pœnitentia, & hoc loco præcise non intelliguntur. Nam mente quis pœnitentiam agere potest, etsi illa in actum externum non prodeat. Iste vero proprii nominis est pœnitentia, & constat ex contritione & fide. Contritio excitatur reminiscencia bonorum olim possessorum. Jam Johannes vult, nos in memoriam nobis revocare, unde exciderimus. Fides autem spe gratiæ, quam itidem innuit, cum spem facit candelabri non movendi, ubi pœnitentia fuerit acta, nascitur. Innuit & vox μετανοήσων, quod reversionem vertunt, Hebræi תשובה vocant, quod fit fide, & fiducia ad DEUM. Cujus, ut & pœnitentiæ, *fructus* (ut Johannes vocat Matth. III, 8.) sunt *bona opera*, e. g. charitatis erga proximum. utrumque innuit Johannes, cum ipsam *pœnitentiam*, tum pœnitentiæ *fructus*. Nam non solum dicit: μετανοήσων; sed etiam πρώτα ἔργα ποιήσων; *priora opera fac*, quæ docent a-

nimum esse mutatum, quod vox *μετάνοια* indicat; eo quod & *impenitentia* & *infidelitate*, malis quoque *operibus*, gratia DEI excidamus, & aeterna salute priyemur: *Remedium* hoc suis quoque auditoribus praescripsit Petrus Act. II, 38. Cum enim *interrogarent*, quid faciendum esset, postquam Messiam sustulissent? *respondit*, agerent poenitentiam, idque subsecuto actu Baptismi confirmarent; id quod illico fecerunt. Jam olim in Psalmis Davidicis praefertim hoc remedium reperitur.

§. 22.

Consequitur hinc, quod poenitentia sit necessaria cum *precepti*, tum *medii* necessitate; Istius, quod DEUS *jubeat*; hujus, quod sit remedium aduersus peccata admissa. Nimirum *fides*, quae altera & praecipua poenitentiae pars est, apprehendit Christi meritum, & applicat poenitentiam, & impetrat per illud remissionem & culpae & poenae. *Exemplo* sit David. Cum ille peccatum suum agnovisset, Deique gratiam sibi applicuisset, i. e. poenitentiam egisset, DEUS ab ipso peccatum, & peccati poenam proprie sic dictam, per Nathaneum suum ministrum transtulit. 2. Sam. XII, 13. Similiter Johannes, poenitentiam nomine DEI dicitans, suggessit *medium*, per quod Ephesinus Episcopus sua & culpa & culpae poena liberaretur. Nec obstat, quod bonorum quoque operum mentionem faciat, tanquam illa essent medium placandi iram divinam & impetrandi gratiam. Nam hoc unius fidei beneficium est, de qua vero bona opera testantur. *DEUS*, ait noster Cluverus, *saepenumero, quando peccatoribus conversionem praecipit, conversisque vitam aeternam promittit, non expresse fidei nomine ex operibus, quae nominatim exigit, tanquam individuis & genuinis fidei fructibus, seriam sese estimaturum poenitentiam indicat.* Interea accurate, illud remedium ad animum revocandum est, quandoquidem DEUS moneat: *μνημόνευε*, memento, & quidem unde excideris, non solum proxime peccati, sed etiam remote, lapsus Adami, ante quod omnes

Omnes erecti eramus ad imaginem DEI, per peccatum autem etiam nostram eo excideramus. Rom. V, 12.

§. 23.

Contrarium poenitentiae est *impenitentia*, quam insinuat Johannes, sive Christus per Johannem, cum inquit: *εἰ δὲ μὴ, si vero non.* quod fit, si vel peccatum non agnoscitur, & cor agnoscens non conteritur, & admissum dolet, vel dolorem fide non temperat, ut ejus ope Christi justitia apprehendatur, quae & culpam & poenam deleat.

§. 24.

Impenitentiae hujus *pena* dicitur remotio candelabri de loco suo; Nam ita loquitur Apostolus, vel Christus per Apostolum: *κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐν τῷ τόπῳ αὐτῆς: movebo candelabrum de loco suo.* Quaritur, quid per *λυχνίαν* intelligatur? Sunt qui putant, intelligi ipsum solum Episcopi thronum, officium & dignitatem; sed displicet hoc aliis, & merito. Nam *Subjectum* lucis mysticae est Ecclesia, per *ministerium* dispensanda; adumbrante *Candelabro Levitico*, quod septem suis Phyalis, seu elychniis repraesentabat Ecclesiam, donis Spiritus S. illustrem. Quare unanimi fere consensu interpretum *candelabrum* significare dicitur *Ecclesiam* cum suo ministerio, quae de loco suo movetur, cum *ministerium* vel malam doctrinam proponit, vel propositam doctrinam scandalosa vita deturpat, nec legitimo modo respiciet. confer Jes. III, 2. Amos. VIII, 9. sqq. Matth. XXI, 10.

§. 25.

Poenae haec est divina, quam *Christus*, iudex divinitus constitutus Gen. XVIII, 25. Joh. V, 12. irrogat. Adventus ejus judicialis describitur verbis: *ἔρχομαι σοὶ τάχα, venio tibi cito*; Neque enim ejus praesentia simpliciter intelligitur, quippe qui *generali* illa sua praesentia coelum & terram implet. Eph. IV, 40. Sed *Specialis* ille praesentiae modus, quo fontes punit: Et olim, cum de caelo descenderet, ut videret, quid structores turris Babelicae molirentur. Gen. XI, 5. Confer Ps.

CLXIX,

XLIX,

XLIX, 3. Jes. XLVII, 13. Ezech. VII, 3. sqq. Loco ille movet *Candelabrum*, cum iusto iudicio aufert ex aliquo loco ministerium cum suo verbo & Sacramentis, adeoque media salutis ordinaria, & permittit falsos doctores cum mendaciis suis recipi, & prævalere; quem quidem actum *Propheta* ille non probat. Nam probat solum locationem & receptionem alicujus talis candelabri; attamen, si non eo, quo par ex modo, illud ipsius candelabrum vel recipitur vel habetur, illud ipse ad se quasi iterum recipit, & Diabolo, mendacii patri, permittit, ut suum substituatur, quæ extrema ira divina poena est.

S. 26.

Quare *devote & sollicitè cogitandum* de pristina ipsius gratia, & redeundum est ad priora opera, quo hanc ipsius iram declinemus. Clemens est, nec vult interitum peccatoris, sed potius ut convertatur & vivat. 2. Petr. III, 9. Neque est ullum ullius peccatum tantum, quod ipse non possit condonare, & ipsi remittere. Paulus exemplum est 1. Tim. I, 15. 16. Si autem fuerit, qui eos usque a S. Spiritu impelli se patitur, ut ad frugem redeat, illum etiam recipere oportet, quibus officium recipiendi ab Ecclesia demandatum est. *Si quis exciderit*, ait Epiphanius hæc. 39. *non illum sancta DEI Ecclesia perditum vult, dίδωσι γὰρ ἐκάνοθον, καὶ μετὰ τὴν μετανοίαν τὴν μεταμέλειαν*, imò & receptum, & post penitentiam mutandi consilii facultatem indulget. *Ingens* hæc de re olim *controversia* fuit in Ecclesia DEI. Cum enim sub persecutionibus Ethnicis multi Christianorum lapsi essent, & postea recipi peterent in Ecclesiæ sinum, erant quidam rigorosiores, qui illos in gratiam & communioem Ecclesiasticam recipi negarent, sed DEO soli relinquendos esse dicitarent. Notat Cluverus noster hoc nomine Hermetis Pastorem, qui in libro suo, qui vulgo circumfertur, poenitentens repellat, & ita sese suspectum reddat. Comm. h. 1. quod vero nos seponimus, & ad certiora convertimur. Talis fuit Novatus, Romanæ Ecclesiæ Presbyter, utpote qui arrogantia adversus alios elatus

con-

condendit, ὡς μηδέ ἕως αὐτοῖς σωτηρίας ἐλπιδόν, μηδ' εἰ πάντα τὰ εἰς ἐπίσημοφὴν γνησίαν καὶ καθαρὰν ἐξομολόγησιν ἐπιτελοῖεν, quasi nulla spes ipsis (lapsis post baptismum) post-hac superesset, tametsi omnia explerent, quæ ad sinceram conversionem puramque confessionem pertinent. Quam ipsius sententiam Ecclesia, etiam Synodice congregata, sensuit, esse μισάνθρωπον καὶ ἀνθρωπολόγητον, inhumanissimam & a fraternâ charitate alienam: & contra stultuit, τὰς τῆ συμφορᾶ πικροπέπρωκότας τῶν ἀδελφῶν, ἰάσθαι καὶ θεραπεύειν τοῖς τῆς μετανοίας Φαρμάκοις, fratres qui in calamitatem inciderant, pœnitentiæ remediis curandos esse & consovendos. In quam sententiam Eusebius, qui hæc retulit, laudat Epistolas Cornelii, Episcopi Romani, & Cypriani, & aliorum Antistitum, ex quibus pateat, quod & ipsis placuerit τὸ δὲν τυγχάνειν ἐπιχειρίας τὰς πεπειρασμένους, ut subveniretur iis qui intentiones ἀνοήδισσεν. Hist. Eccles. L. VI. c. 43. Confer Epiphan. har. XXXIX. s. LIX. qui solvit objectionem primariam ex Hebr. VI. 8. ex vers. 3. Occurrit & isti objectioni, quasi Ecclesia esset mollior recipiendo pœnitentes; non quod mollior, ait, ac dilutior sit, aut pigriores illos faciat, qui in illo studio decurrunt; sed ut DEI gratiam humanitatemque non rejiciat, ac cujuscunque causæ modum ac rationem consideret. Addit & vota pro sua, & orthodoxa sententia stabilienda. Confer & August. D. hæres. cap. 38. cum notis Danæi, & si placet, quæ hac de re scripsimus in Antiqq. Eccles. Sec. II. art. 6. §. 9. lqq.

§. 27.

Pertinent huc, qui pœnitentiam agi vetant, saltem publicam, & resipiscentes, quoquo modo juvare nolunt, vel ex aliquo ipsorum odio & contemptu, vel ex ignavia, vel ex intempestivo metu, veriti, ne malam apud adversarios gratiam incant, & aliquod suum, suorumve, damnum incurrant. Qui mihi similes videntur Sacerdoti & Levitæ, qui videntes miserum hominem, a latronibus male mulctatum & relictum, ipsum tamen juvare noluerunt, sicut Samaritanus. volu-

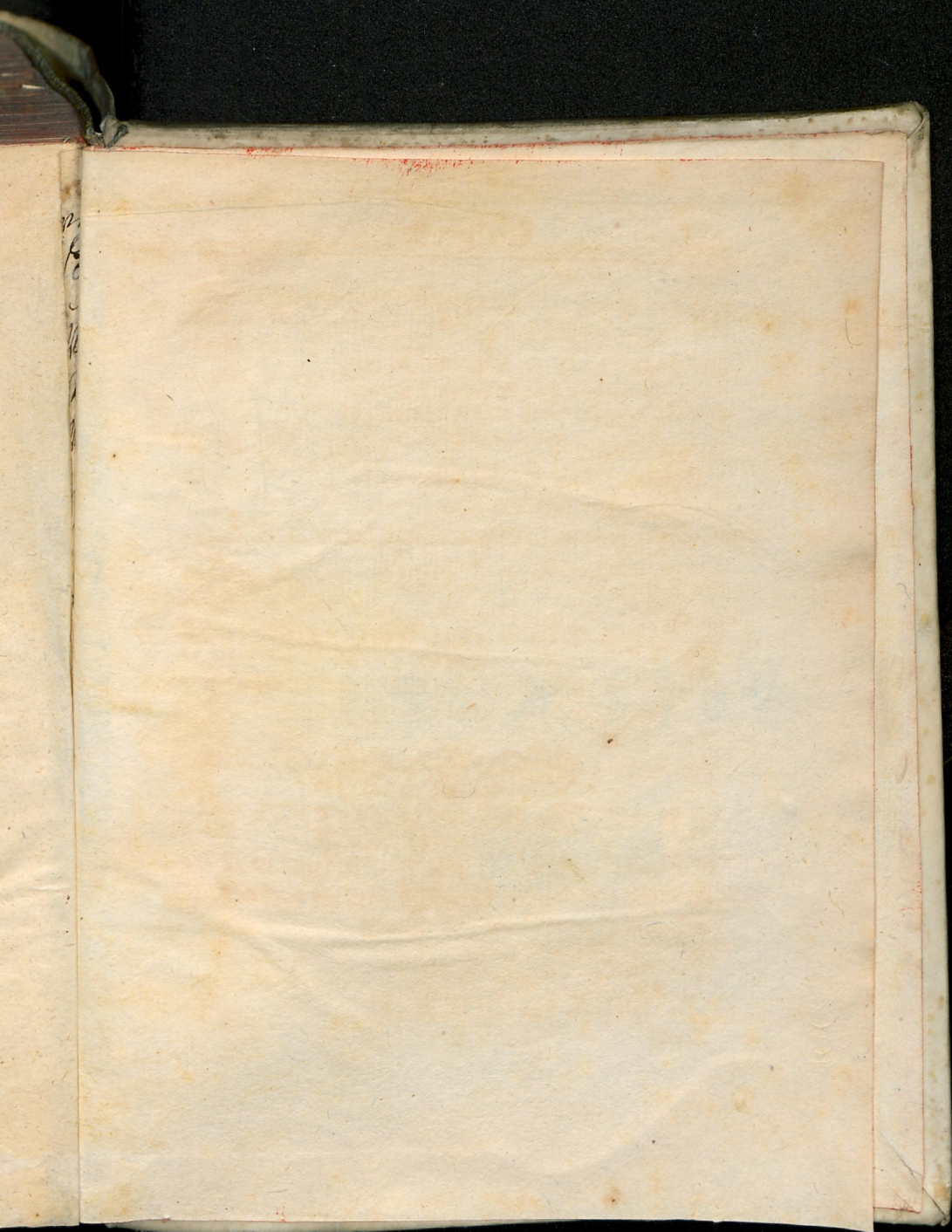
voluit, & iuvit. quibus DEUS suam sive socordiam, sive timiditatem ne imputet. Certe severe invenitur per suum prophetam Ezech. XXXIV. 4. sqq. quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod egrotum, non sanastis, quod contractum est, non reduxistis, & quod perierat, non quaesistis, sed cum auctoritate imperabatis eis, & cum potentia. Id quod ingens damnum infert Ecclesia; Et dispersa sunt, porro conqueritur, oves mea, eo quod non esset pastor, & facti sunt in devorationem omnium bestiarum agri, & dispersa sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in universo colle excelsa, & super omnem faciem terra dispersi sunt greges mei, & non erat, qui requireret, non erat, inquam, qui requireret. Id quod gravissimam poenam promeretur. Nam porro subjungit DEI verba: Propterea audite, pastores, verbum Domini. viva ego dicit Dominus DEUS, quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam, & oves mea in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor (neque enim quaesierunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant.) Propterea, pastores, audite verbum Domini. Haec dicit Dominus DEUS: Ecce ego ipse super pastores, & requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos, ut ultra non pascam gregem meum, nec pascant amplius pastores seipsos &c. Quae ut pertinent in genere adversus neglectum officii; ita in specie etiam adversus neglectum poenitentiae vel urgenda vel promovenda, & recipiendos poenitentiam serio agentes.

Faxit DEUS, ut lapsi, quocumque modo id contigerit, feriam agant poenitentiam, & solatium in Ecclesia quarant, legitime inveniant, & oves una cum suis pastoribus aliquando salventur!

F I N I S.

25 (0) 51

ad 17

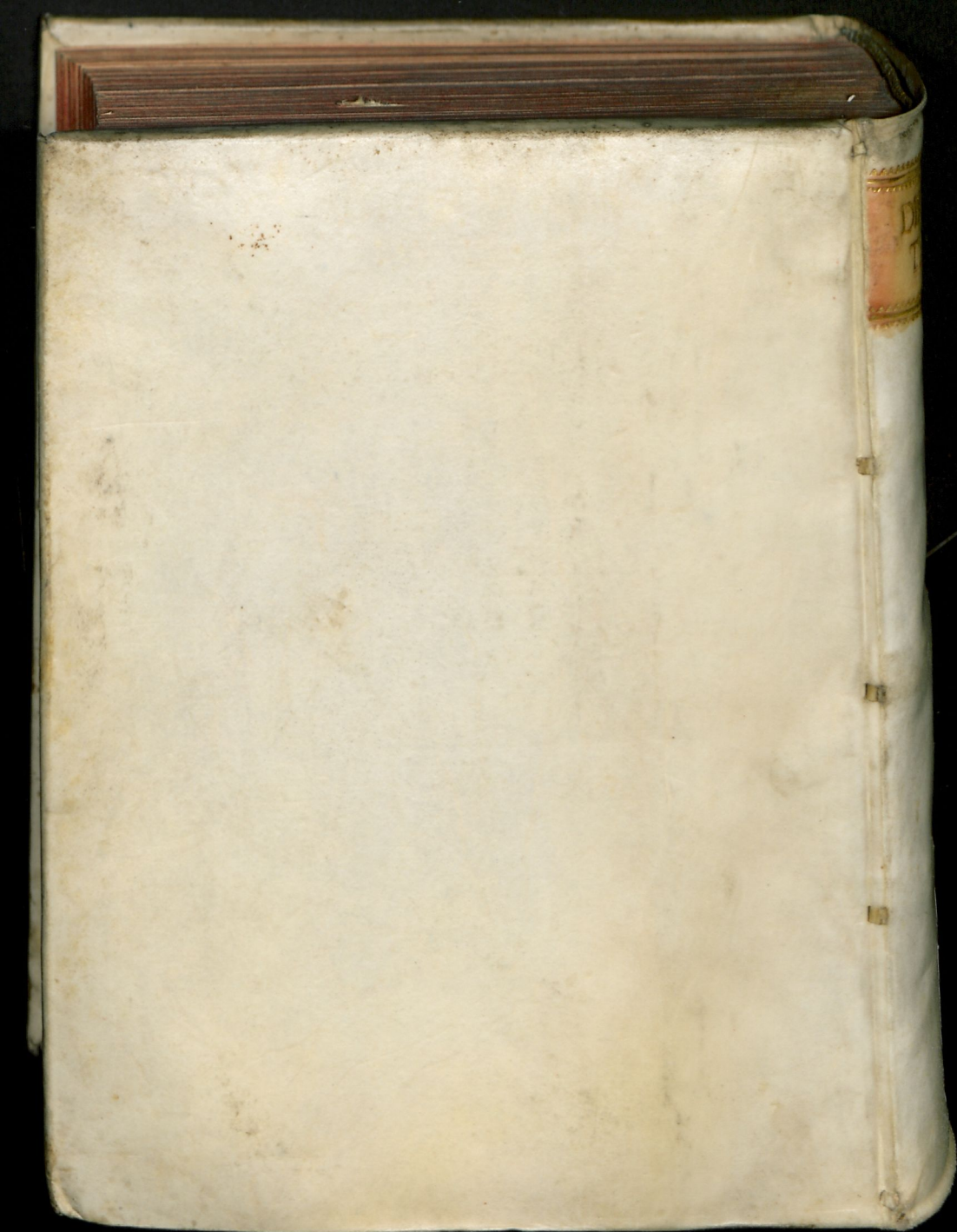

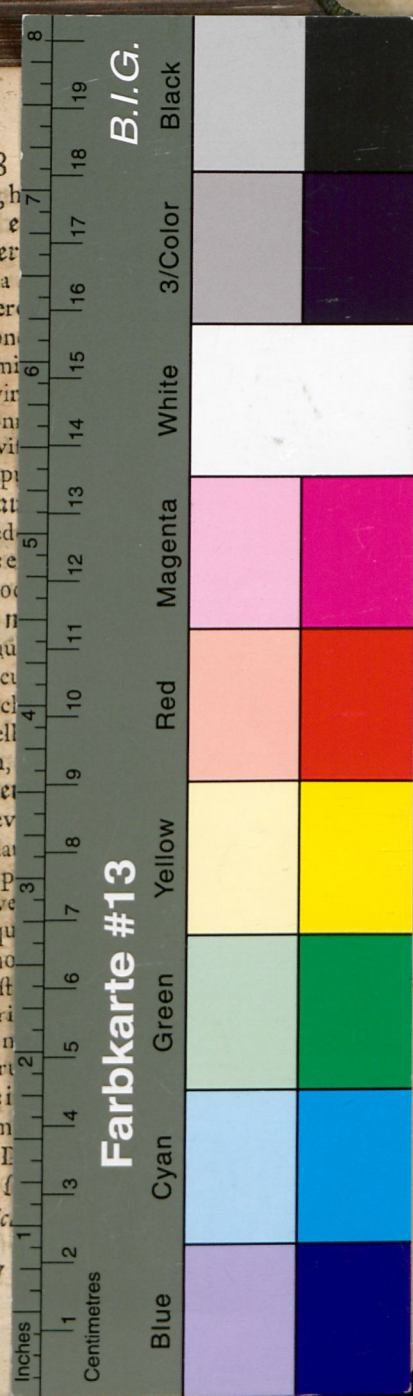

99 A 6960

Reto

a. 24. 26
Q. D. B. V.
DISSERTATIO THEOLOGICA,
De,
LAPSORVM
POENITENTIA,

ex
Apocal. Cap. II. vers. 4. & 5.
quam
DIVINA OPE
Sub PRÆSIDIO
VIRI
Maxime Reverendi, Amplissimi atque
Excellentissimi,
DN. BALTASARIS BEBELII,

SS. Theol. Doct. ejusdemque Prof. Publ.
famigeratissimi,

Domini Patroni ac Preceptoris sui omni
observantia cultu prosequendo,

In celeberrima Argentoratensium Academia
ad diem Martii

in Auditorio æstivo horis consuetis,
publice defendet

JOHANNES BENEDICTUS Meister /
Annæberga-Misnicus, SS. Th. Studiof. & Alum. Elect.

ARGENTORATI,
Literis JOH. FRIDERICI SPOOR,
Anno 1708.